

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.322:001.895

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.59-6>

Згалат-Лозинська Л.О.,

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури

Лич В.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури

Zgalat-Lozynska Liubov,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Doctoral student of Economic Theory, Accounting and Taxation Department
Kyiv National University of Construction and Architecture

Lych Volodymyr,

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Department of Economic Theory, Accounting and Taxation
Kyiv National University of Construction and Architecture

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ВАЖІЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВНИЦТВІ

Згалат-Лозинська Л.О., Лич В.М. Державно-приватне партнерство як важіль державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. У статті визначено важливість державно-приватного партнерства для розвитку інноваційної діяльності в будівництві та соціально-економічного розвитку країни загалом. Зазначено пріоритетні напрями реалізації проектів ДПП у будівельній галузі, такі як реконструкція, модернізація інфраструктури житлово-комунального господарства, промисловий девелопмент, девелопмент житлової, комерційної, замиської нерухомості. Відзначено переваги для держави та приватних партнерів для реалізації інноваційних проектів у будівництві. Проведено оцінювання стану державно-приватного партнерства в розрізі регіонів України та об'єктів договорів ДПП. Встановлено перешкоди розвитку ДПП у будівництві, якими є недостатність коштів бюджету, слабкий розвиток фінансованого ринку, недостатня досвідченість влади щодо механізму реалізації проектів ДПП, слабка взаємодія з фінансовими, страховими установами, девелоперськими організаціями, відсутність правових підстав передачі у використання об'єктів ДПП, корупція, недостатня інклюзивність державної влади. Наведено механізм реалізації ДПП в інноваційній сфері.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, державне регулювання, інноваційна діяльність, будівництво, інфраструктура, механізм державно-приватного партнерства.

Згалат-Лозинская Л.А., Лыч В.М. Государственно-частное партнерство как рычаг государственного регулирования инновационной деятельности в строительстве. В статье определена важность государственно-частного партнерства для развития инновационной деятельности в строительстве и социально-экономического развития страны в целом. Указаны приоритетные направления реализации проектов ГЧП в строительной отрасли, такие как реконструкция, модернизация инфраструктуры жилищно-коммунального хозяйства, промышленный девелопмент, девелопмент жилищной, коммерческой, загородной недвижимости. Отмечены преимущества для государства и частных партнеров для реализации инновационных проектов в строительстве. Проведено оценивание состояния государственно-частного партнерства в разрезе регионов Украины и объектов договоров ГЧП. Установлены препятствия развития ГЧП в строительстве, которыми являются недостаточность средств бюджета, слабое развитие финансового рынка, недостаточная опытность власти касательно механизма реализации проектов ГЧП, слабое взаимодействие с финансовыми, страховыми учреждениями, девелоперскими организациями, отсутствие правовых оснований передачи в использование объектов ГЧП, коррупция,

недостаточная инклюзивность государственной власти. Приведены механизм реализации ГЧП в инновационной сфере.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, государственное регулирование, инновационная деятельность, строительство, инфраструктура, механизм государственно-частного партнерства.

Zgalat-Lozynska Liubov, Lych Volodymyr. Public-private partnership as a tool for state regulation of innovation activity in construction. The importance of public-private partnership for the development of innovation in construction and socio-economic development of the country were considered at the article. The priority directions of PPP projects in the construction industry are indicated, such as: reconstruction of low-rise buildings, modernization of housing and communal services infrastructure, industrial development, residential and commercial development, suburban real estate. The main tasks of the authorities and private partners for the development of PPP have been identified. The advantages for the state and private partners for the implementation of innovative projects in construction are noted. The assessment of public-private partnership was conducted by regions of Ukraine and objects of PPP contracts; this growth was mainly due to concession and leasing agreements. The analysis showed positive changes in the formation of the regulatory framework for PPPs' investment attraction, and the protection of commercial interests and guarantees of private partners. PPP development barriers in construction is lack of budget funds, weak development of the financial market, insufficient experience of local authorities on the mechanism of PPP projects, interaction with financial, insurance institutions, developers, lack of legal grounds for the development of PPP, corruption, insufficient effectiveness of democratic public institutions on the basis of territorial communities to increase the inclusiveness of state power. To resolve these problems, it is necessary to create at the local level political and economic conditions for the implementation of PPP projects by a system of democratization of local government and the involvement of international partners and investors. It is also proposed to give members of the Public Council at the State Architectural and Construction Inspectorate more control function to monitor the activities of civil servants. The mechanism of PPP implementation in the innovation sphere is considered. Priority areas for PPP projects have been identified in accordance with the plans of socio-economic development of communities, in particular, the implementation of environmentally efficient projects: water treatment, waste treatment, road construction, modern educational institutions, hospitals used by all community members.

Key words: public-private partnership, state regulation, innovation, construction, infrastructure, public-private partnership mechanism.

Постановка проблеми. Суттєвою перепоною розвитку інноваційної діяльності є дефіцит фінансових ресурсів, тим гостріше це питання постає в період економічного спаду, обумовленого карантинними заходами щодо обмеження поширення COVID-19, коли має місце скорочення дохідної частини державних і місцевих бюджетів та виникає необхідність забезпечення додаткових соціальних видатків, тому вкрай актуальним постає питання щодо джерел фінансування підтримки стратегічних напрямів розвитку країни, зокрема інноваційної діяльності, і державно-приватне партнерство нині є досить дієвим економічним механізмом їх забезпечення.

Як показує світова практика, останніми роками у країнах Західної Європи спостерігається розширення сфер діяльності та обсягів фінансування проєктів державно-приватного партнерства. Крім того, кількість країн, які вже активно застосовують цей механізм взаємодії, неухильно зростає. Розвиток державно-приватного партнерства є актуальним, оскільки завжди є потреба модернізації вже зношеної інфраструктури, забезпечення доступності послуг, економії бюджету тощо. Вартість суб'єктів будівництва та інфраструктури, створеної в рамках державно-приватного партнерства, помітно зростає і в перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом інтерес до державно-приватного партнерства як інструменту вирішення фінансово-інвестиційних питань інноваційного розвитку України збільшується. Вивченню теоретичних та практичних аспектів цієї проблематики присвятили свої праці такі вчені, як В.Г. Варнавський [1], Т.Є. Воронкова,

І.В. Воронков [2], Н.Б. Мігай [3], Г.М. Розум [4], розгляду її особливостей у будівництві – П.М. Куліков, П.В. Захарченко [5], Н.В. Філіпова, Г.В. Старченко [6]. Водночас стан реалізації договорів державно-приватного партнерства свідчить про наявність системних перешкод розвитку такого співробітництва, що викликає необхідність подальшого розроблення заходів державного регулювання в цій сфері.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає в аналізі напрямів та визначенні перспектив реалізації державно-приватного партнерства як важеля державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання інноваційної діяльності в будівництві має спиратись на комплекс інструментів, зокрема тих, що забезпечують фінансово-інвестиційну співпрацю державних інституцій та суб'єктів будівництва. Особливо це актуально для повноцінного розвитку населених пунктів на основі вищезазначених підходів до функціонального районування середовища міст, сіл, селищ та забезпечення мешканців не лише житлово-комунальною, але й соціально-побутовою, освітньо-культурною, транспортно-комунікаційною, адміністративно-управлінською, торговою, лікувально-оздоровчою, фізкультурно-спортивною інфраструктурою разом з комфортними ландшафтно-рекреаційними зонами.

Слід відзначити, що в Україні, на відміну від економічно та промислово розвинених країн світу, поки що не налагоджено механізм та інфраструктуру для спільного державного та приватного фінансування

інноваційної діяльності, хоча нині вже прийняті деякі відповідні нормативно-правові засади. Це стосується проєктів на засадах державно-приватного партнерства, венчурних інвестиційних фондів, науково-технічних інноваційних кластерів, що вже набули великого поширення в інших країнах.

Щодо перспектив розвитку державно-приватного партнерства (далі – ДПП), то їх розвиток обумовлений необхідністю активізації внутрішнього фінансово-інвестиційного ринку. Слід визнати, що в Україні через низький рівень життя більшості населення слабо розвинений фінансовий ринок, обмежені альтернативні банківському сектору джерела кредитування бізнесу за всіма напрямками, зокрема інноваційних проєктів. Особливо проблеми щодо реалізації останніх відчуваються на місцевому рівні, коли внаслідок реформи децентралізації вирішення соціальних та інфраструктурних питань було перекладено на територіальні органи влади та новостворені громади. Відповіддю на ситуацію, що склалася, став розвиток ДПП, активізація якого стала можливою з прийняттям низки законів, а саме Законів «Про державно-приватне партнерство» (2010 р.) [7], «Про концесію» (2019 р.) [8], змінами, внесеними до Господарського та Цивільного кодексів, а також постанов Кабінету Міністрів та Наказів Мінекономрозвитку щодо організації (2011 р.) [9; 10], форм управління, методики оцінки ризиків (2011 р.) [11; 12] та ефективності здійснення ДПП (2012 р.) [13].

В економічно розвинених країнах така взаємодія широко використовується у сфері соціальної інфраструктури (наприклад, заклади дошкільної та середньої освіти, лікарні), на відміну від країн, які тільки розвиваються, де переважає ДПП, що пов'язано з інвестуванням в інфраструктуру енергетичної галузі, інфраструктуру транспортних проєктів, водопостачання, каналізаційних систем, портового господарства тощо. В будівництві договори ДПП поширюються на об'єкти нового будівництва, капітального ремонту, реставрації, реконструкції та технічного переоснащення [5]. За кордоном у країнах з високим рівнем доходів (США, Канада, Японія, Сінгапур, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія) договори ДПП укладаються переважно на соціальні та інфраструктурні об'єкти (аеропорти, мости, тунелі, наприклад Євразійський, під протокою Ла-Манш, а також лікарні) [3, с. 54]. У багатьох економічно розвинених країнах набувають розвитку та поширення проєкти державно-приватного партнерства інноваційного будівництва в таких секторах соціальної сфери, як освіта, охорона здоров'я, збереження культурної спадщини, туристична галузь. Тут фактично відбувається переосмислення значення інвестиційної діяльності, адже замість традиційного сприйняття інвестування як діяльності, спрямованої на отримання прибутку від виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг, на передньому плані з'являється уявлення про інвестиційну діяльність як джерело зростання суспільного добробуту, що реалізується на засадах іншої мотивації.

В Україні поки що розвиток ДПП обмежений внаслідок відсутності правових підстав передачі у використання (експлуатацію, технічне обслуговування) таких об'єктів. Водночас регіональна влада часто не

володіє питаннями щодо реалізації механізму співфінансування проєктів, зокрема взаємодії з фінансовими, страховими установами, девелоперськими організаціями, оскільки це вимагає від чиновників високої кваліфікації та різнопрофільного досвіду, зокрема щодо специфіки певного виду будівельних робіт (капітального ремонту, реконструкції тощо), а також інвестиційно-фінансових, правових, технічних питань проєктів. Серед найбільш актуальних проєктів у будівельній галузі можна назвати реконструкцію так званих хрущовок, термін експлуатації яких добігає кінця, модернізацію інфраструктури житлово-комунального господарства, промисловий девелопмент, девелопмент житлової, комерційної, заміської нерухомості. Нині найбільш поширеними є контракти з лізингу, управління та концесії, яка активно почала реалізовуватись у 2020 р., чому сприяли затвердження методики розрахунку концесійних платежів [14]; порядку звітування за результатами договору ДПП [15] та порядку повернення об'єкта концесії назад у державну власність [16].

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади, в Україні станом на 1 січня 2020 р. на засадах ДПП укладено 187 договорів, з яких реалізується 52 договори (34 договори концесії, 16 договорів про спільну діяльність, 2 інших договори), 135 договорів не реалізується (4 договори не реалізуються через закінчення терміну дії, 18 договорів розірвано, 113 договорів не виконуються) [17]. Як видно з рис. 1, найбільша кількість договорів була укладена в Миколаївській області (11), Одеській та Київській областях (6), за об'єктами договорів найбільша кількість була укладена на збирання, очищення та розподіл води (21), виробництво і транспортування природного газу (9), інфраструктуру (8).

Механізм ДПП вирішує питання ефективності об'єктів державної власності за рахунок передачі функцій управління зацікавленим партнерам (приватні інвестори здійснюють більш ефективний контроль на всіх етапах: від реалізації підготовки проєктів до поточного управління введеним в експлуатацію об'єктом), підвищення якості послуг населенню, зокрема під час будівництва соціальних об'єктів-лікарень, шкіл, культурно-оздоровчих центрів створюються умови для використання нових сучасних конструктивних рішень та матеріалів, інноваційних технологій. ДПП забезпечує обопільно вигідне співробітництво, тобто вигідне і для приватних партнерів, які отримують можливість вести бізнес у раніше недосяжних сферах діяльності (зокрема, в монополізованих), і для держави, яка оптимізує та знижує навантаження на бюджет, отримує концесійні, лізингові платежі. Водночас підвищується ефективність використання державного майна, скорочуються видатки на його утримання з державного бюджету.

Основне завдання органів державної влади на місцях полягає в тому, щоби створити інклюзивні державні інститути для залучення усіх верств населення й бізнесу до користування послугами (публічними, фінансовими), котрі є доступними за ціною та інфраструктурою, офіційно врегульованими та відповідають потребам населення, що, зрештою, стимулюватиме економічне зростання країни та сприятиме зменшенню соціальної нерівності. Для цього

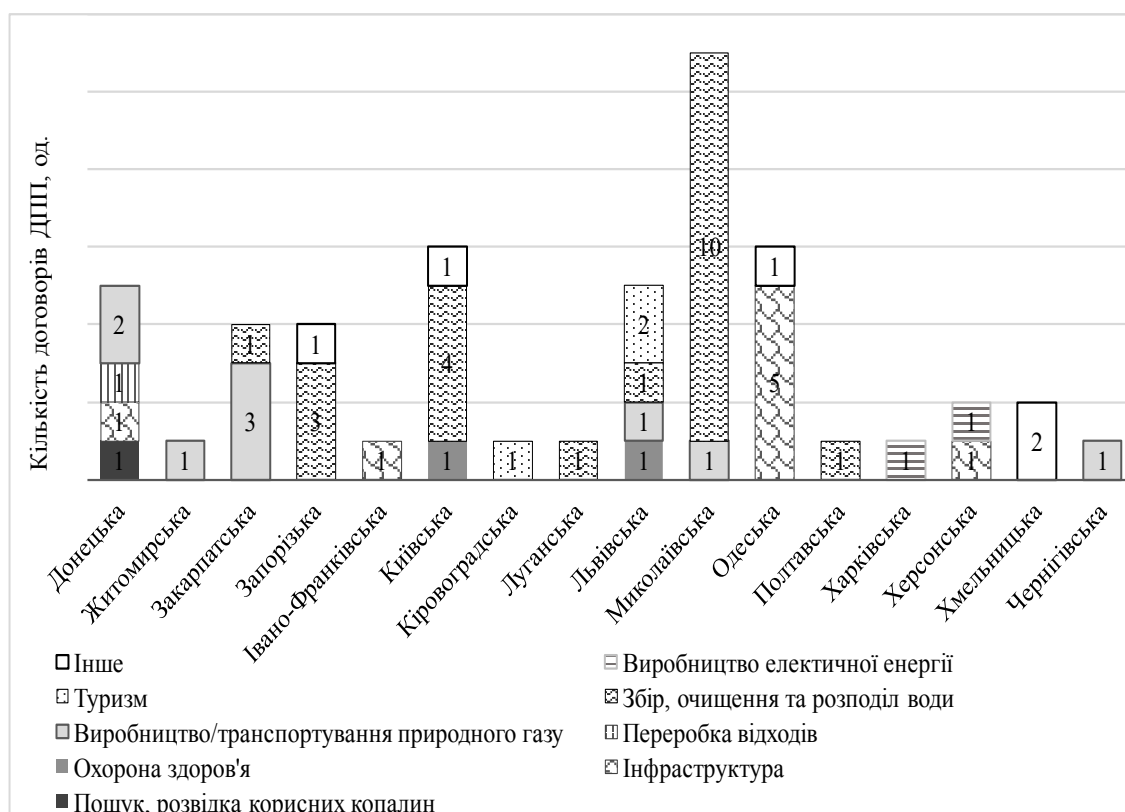

Рис. 1. Кількість договорів, укладених на засадах ДПП станом на 1 січня 2020 р.

Джерело: [17]

необхідно створити на місцевому рівні політичні, економічні умови для реалізації проєктів ДПП через систему демократизації влади на місцях. Остання є передумовою розвитку ефективного підприємництва (без адміністративного хабарництва, «кришування»), що має стати каталізатором залучення бізнесу до створення інклюзивної влади та розроблення пріоритетних планів соціально-економічного розвитку громад (це, зокрема, стосується реалізації екоефективних проєктів, таких як водоочищення, переробка відходів, будова доріг, сучасних освітніх закладів, лікарень, послугами яких користуються усі члени громади). Звичайно, такі плани мають будуватися з урахуванням пропозицій представників місцевого приватного бізнесу, націлених на результат за допомогою сучасних методів планування та можливостей більш швидко здійснювати інновації, підвищувати ефективність розвитку будівництва.

Ще однією метою держави в рамках ДПП стає передача приватному інвестору ризиків, пов'язаних з будівництвом, проектуванням, фінансуванням та плануванням самого об'єкта будівництва, а також його подальшою експлуатацією. Основною ж метою приватного сектору є досягнення максимального прибутку від проєктів у рамках співпраці з органами державної та муніципальної влади.

Цілі держави під час використання механізму ДПП мають бути орієнтовані перш за все на підвищення рівня життя населення, сприяння розвитку «людського капіталу»; соціально-економічний розвиток регіонів; усунення структурних обмежень еконо-

мічного зростання; сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і зміцнення їх позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках. Цілі бізнесу, що задіяні у механізмі ДПП, полягають у розширенні простору для вільного руху капіталу, його проникненні в ті сфери, які раніше були для нього недоступні; залученні бюджетних коштів для здійснення проєктів будівництва; розширенні можливостей для отримання кредитів під проєкти від різних фінансових організацій за рахунок отримання державних гарантій; полегшенні роботи з органами влади й управління за рахунок участі держави у проєктах, зокрема отриманні ліцензій, необхідної дозвільної документації; створенні позитивного іміджу підприємства. Водночас у концепції ДПП закладені протиріччя: з одного боку, у держави існують зобов'язання перед суспільством та відповідні витрати, а з іншого боку, приватний сектор орієнтований на отримання прибутку. Однак недостатній розвиток соціальної та виробничої інфраструктури є перешкодою як для реалізації перспективних планів бізнесу, так і для виконання державою своїх обов'язків.

Механізми ДПП передбачають можливості участі влади будь-якого рівня, зокрема регіонального, муніципального. Основний аспект розвитку ДПП в інноваційній сфері полягає в тому, що державна влада визначає, в яких інноваційних послугах, роботах та інфраструктурі країна (регіон, громада) має потребу, а приватний бізнес висуває свої пропозиції, які повинні найбільшою мірою відповідати вимогам держави (рис. 2).

На жаль, сучасний стан державно-приватного партнерства в Україні демонструє те, що місцеві органи державної влади як замовники під впливом будівельного лобі від влади стали на неправовий шлях вирішення проблем існування та розвитку міст, сіл, селищ. На тлі гасел про «соціально, економічно й екологічно збалансований сталий розвиток, формування економічного потенціалу та повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь» фактично здійснюється спроба легітимізації незаконних дій влади та земельно-будівельних зловживань, коли заради власних інтересів і збагачення грубо ігноруються інтереси існування та розвитку міст, сіл, селищ, їх мешканців, їх конституційних прав на здорове, комфортне й благополучне середовище життя.

Особливо гостро ця проблема постає з реалізації стратегії розвитку крупних міст. Стримування територіального розростання міста для зменшення навантажень та витрат на інженерно-транспортну інфраструктуру веде до прямо протилежних результатів, що в реальності демонструє колапс міського середовища та інженерно-транспортної інфраструктури міста. Така безконтрольна забудова призводить перш за все до недовіри до влади. Задеклароване «раціональне використання вільних земельних ресурсів, деградованих промислово-складських та інших територій» перетворюється на масове знищення озелених, рекреаційних і природно-заповідних територій, руйнування сформованих виробничих зон, екологічне небезпечне переущільнення житлових територій тощо.

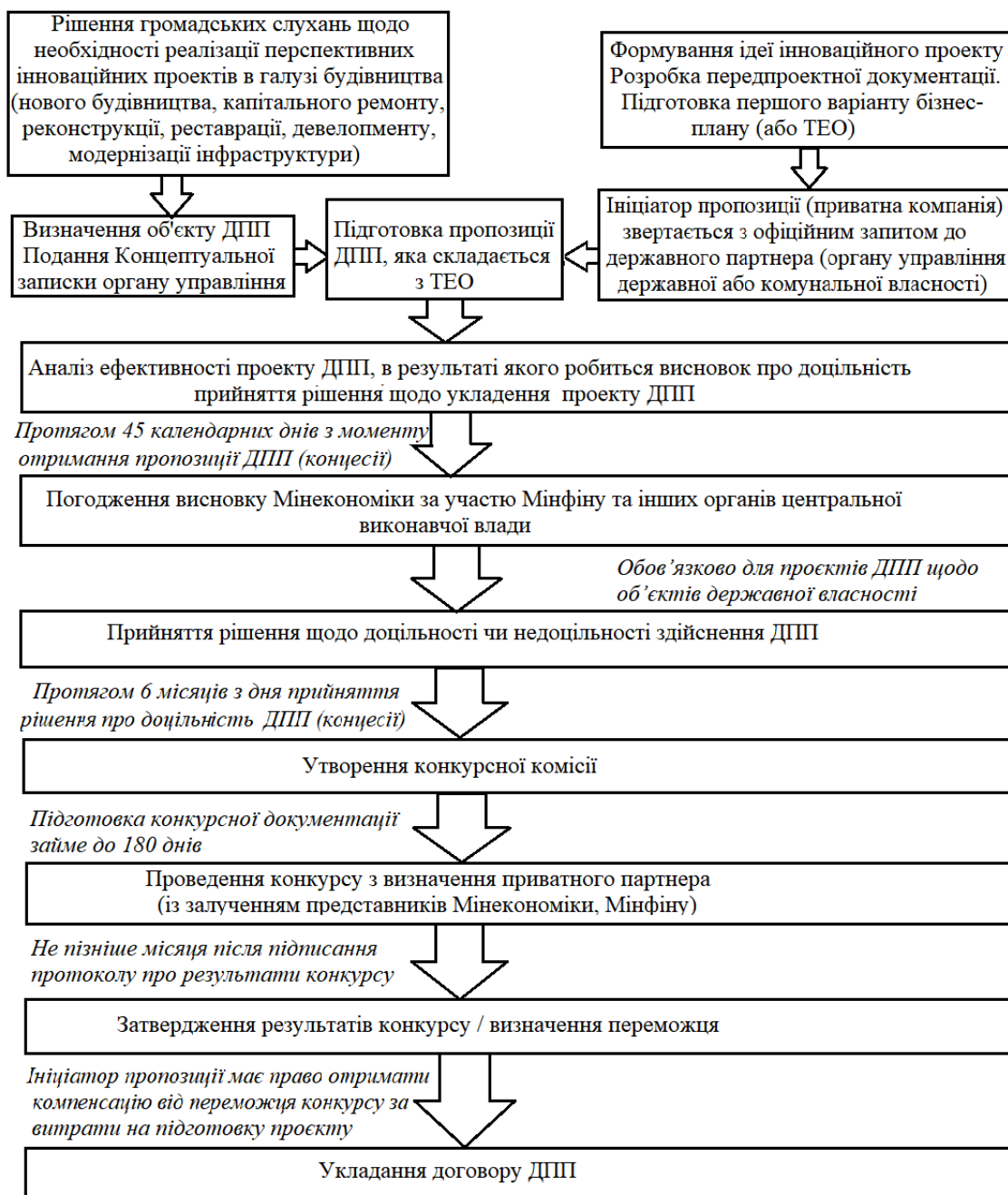

Рис. 2. Механізм реалізації ДПП в інноваційній сфері

Джерело: розроблено авторами на основі джерела [18]

Підтверджують недієвість механізму взаємодії органів влади та бізнесу в контексті інноваційної діяльності будівництва дані міжнародних рейтингів. Згідно з рейтингом Світового банку "Doing Business – 2019" (описує ведення бізнесу), зі 190 країн Україна посідає тільки 71 місце. Піднятися Україні у рейтингу 2019 р. дало змогу лише певне покращення в таких показниках, як міжнародна торгівля (зі 119 місця минулого року до 78 позиції в щорічному рейтингу), захист міноритарних акціонерів (з 81 на 72 місце). При цьому погіршення зафіксував Світовий банк за такими двома критеріями, як отримання будівельних дозволів та сплата податків [20, с. 49].

На нашу думку, для вирішення вищезазначених проблем ДПП необхідно долучати кваліфікованих фахівців будівельної галузі громадських організацій. Сьогодні діюча Громадська рада при Державній архітектурно-будівельній інспекції (ДАБІ) України є колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, що діє задля забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, громадського контролю за діяльністю ДАБІ (її територіальних органів), ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки про формування й реалізацію державної політики з питань державного контролю будівництва та сфери житлово-комунального господарства. Чинний інститут кваліфікованих фахівців-членів Громадської ради при ДАБІ може надавати органам архітектурно-будівельного контролю пропозиції щодо інноваційної діяльності будівництва, а також відповідні аналітичні матеріали, висновки, здійснювати громадський моніторинг діяльності центрального апарату й територіальних органів ДАБІ. Крім того, фахівці цієї Громадської ради можуть проводити моніторинг об'єктів будівництва, а також надавати відповідному територіальному органу ДАБІ пропозиції щодо заходів контролю будівництва [19]. На нашу думку, ще необхідно проводити відповідні фахові консультації для таких фахівців від Громадської ради, а також розробляти найбільш дієві механізми для реалізації їх повноважень. Ми переконані в тому, що інститут громадських фахівців (які мають освіту за професійним спрямуванням «Будівництво та архітектура» і досвід роботи в містобудівній діяльності не менше 3 років) є найбільш ефективним інструментом підвищення прозорості роботи органів державного архітектурно-будівельного контролю. Головне, щоб такі громадські інститути не були сформовані за ініціативи цієї ж державної влади (яка сама нині повністю вразена корупцією).

В умовах ураження державної влади корупційною складовою частиною всі демократичні інструменти контролю та впливу на діяльність державних структур влади, на нашу думку, мають бути створені у форматі самоорганізації представниками активної частини громадянського суспільства на базі територіальних громад, але без представників влади або працівників бюджетної сфери, споживачами послуг яких є представники громади, щоб мати можливість об'єктивно оцінювати результати діяльності ДПП щодо активізації інноваційної діяльності будівництва. Таке співробітництво буде відбуватися задля досягнення соціального некомерційного ефекту.

Для максимальної фінансової та організаційної незалежності таких осередків громадських рад для контролю за діяльністю ДПП, на нашу думку, мають бути залучені гранти міжнародних демократичних фондів сприяння розвитку демократичних процесів. В такому разі буде можливість розраховувати на максимально незалежні від державної влади результати інноваційної діяльності будівництва. Однак виникає головна проблема функціонування такого демократичного інструменту, а саме юридична підстава врахування державною владою висновків та оцінки діяльності громад.

У механізмі державно-приватного партнерства інноваційної діяльності будівництва необхідно враховувати роль об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі як головного споживача та зацікавленої сторони. Територіальні громади – це ті, хто суттєво може вплинути на стратегію розвитку будівництва та благоустрою їх міста, села, селища. Як зацікавлена сторона територіальна громада так чи інакше відчує та раціонально оцінить результати діяльності державно-приватного партнерства (як позитивні або негативні) [20, с. 61–62]. Якщо, наприклад, стратегією буде передбачено проєкт з розбудови нової інфраструктури, то першочерговими зацікавленими сторонами, які можуть мати ефект від такого проєкту, звичайно, будуть мешканці (організації) цієї місцевості, чия ділова активність і життєвий рівень зростуть завдяки новим можливостям. Крім того, активізація інноваційної діяльності в будівництві безпосередньо може бути пов'язана з розширенням фінансування за кошти місцевих інвесторів територіальних громад, які можуть забезпечувати контроль за повноцінним використанням як власних, так і державних коштів.

Висновки. Таким чином, незважаючи на недостатню дієвий механізм ДПП щодо інноваційної діяльності будівництва в Україні, за умов його вдосконалення він залишається найбільш ефективним інструментом залучення інвестиційного капіталу в пріоритетні сектори економіки та формування конкурентного середовища. ДПП є альтернативою приватизації соціально значущих сфер економіки, сприяє залученню приватних інвестицій з одночасним збереженням державної (комунальної) власності. Налагодження механізму співпраці громад (як головного споживача) з органами державної влади передбачає те, що задовольняються інтереси всіх сторін партнерства, а саме територіальних громад щодо отримання достатніх і якісних послуг будівництва, приватного партнера як суб'єкта підприємницької діяльності щодо отримання стабільних прибутків, зменшується навантаження на державний та місцеві бюджети тощо. Для активізації ДПП необхідно перейти до формування інклюзивних інститутів державної влади, активно залучати управлінський, фінансовий, ресурсний потенціал приватного бізнесу до розбудови пріоритетних інфраструктурних, соціально значимих, екологічних проєктів. Також на державному рівні необхідним є створення низки умов щодо подолання корупції стосовно прозорого отримання дозвільних документів на будівництво, зміни фіскального законодавства для стимулювання інноваційної активності підприємств, розвитку фондового та страхового ринків, девелопменту.

Список використаних джерел:

1. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски. Москва : Наука, 2005. 315 с.
2. Воронкова Т.Є., Воронков І.В. Державно-приватне партнерство як інструмент активізації інноваційної діяльності. *Науково-технічна інформація*. 2014. № 2. С. 28–36.
3. Мігай Н.Б. Державно-приватне партнерство у сфері інноваційної діяльності: закордонний досвід та вітчизняні реалії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 1. С. 52–59.
4. Розум Г.М. Державно-приватне партнерство як ефективний інструмент реалізації інноваційної політики регіонів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 90–92.
5. Куліков П.М., Захарченко П.В., Лич В.М. Проекти в галузі інфраструктури: партнерство державного та приватного секторів : підручник. 2-ге вид., випр. та доп. Київ : СПД Павленко, 2017. 320 с.
6. Філіпова Н.В., Старченко Г.В. Державно-приватне партнерство як фінансовий механізм забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 125–132.
7. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
8. Про концесію : Закон України від 3 жовтня 2019 р. № 155-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення: 1.02.2020).
9. Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
10. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
11. Про затвердження Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 7 червня 2016 р. № 944 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0944731-16#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
13. Деякі питання проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27 лютого 2012 р. № 255 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-12#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
14. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
15. Про затвердження Порядку подання державними партнерами (концесієдавцями) щорічного звіту про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійного договору : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 26 травня 2020 р. № 986 / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34911.html (дата звернення: 26.05.2020).
16. Про затвердження Порядку повернення концесієдавцю об'єкта концесії після припинення дії концесійного договору : Проект Постанови Кабінету Міністрів України № 621. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-roguyadku-rovern-621> (дата звернення: 26.04.2020).
17. Стан здійснення ДПП в Україні / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 26.04.2020).
18. Загальний огляд державно-приватного партнерства. Дорожня карта / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cffc9f41-f2ef-45e6-8303-0f8fc0e368f0&tag=Derzhavno-privatnePartnerstvo> (дата звернення: 26.04.2020).
19. Громадська рада ДАБІ підтримала законодавчі зміни щодо удосконалення містобудівної діяльності // Державна архітектурно-будівельна інспекція України : офіційний веб-сайт. URL: <https://dabi.gov.ua/gromadska-rada-dabi-pidtrymala-zakonodavchi-zminy-shhodo-udokonalennya-mistobudivnij-diyalnosti> (дата звернення: 20.04.2020).
20. Берданова О.В. та ін. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі : навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2017. 129 с.

References:

1. Varnavskiy V.H. (2005) Partnerstvo hosudarstva y chastnoho sektora: formy, proekty, risky [Public-private partnership: Forms, Projects, Risks]. Moskva: Science, p. 315. (in Russian)
2. Voronkova T.Ye., Voronkov I.V. (2014) Derzhavno-privatne partnerstvo yak instrument aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti [Public-private partnership as tool for stimulating innovation]. *Scientific and technical information*, no. 2. pp. 28–36.
3. Mighaj N.B. (2020) Derzhavno-privatne partnerstvo u sferi innovatsiijnoji dijalnosti: zakordonnyj dosvid ta vitchyzniani realiji [Public-private partnership in the sphere of innovations: abroad experience and domestic realities]. *Scientific notes of Taurida national V.I. Vernadsky university. Series: Economics and Management*, vol. 31(70), no. 1, pp. 52–59.
4. Rozum H.M. (2017). Derzhavno-privatne partnerstvo yak efektyvnyi instrument realizatsii innovatsiinoi polityky rehioniv [Conceptual approaches for the formation of mechanisms of public administration innovative development of regions]. *Investment: practice and experience*, no. 20, pp. 90–92.
5. Kulikov P.M., Zakharchenko P.V., Lych V.M. (2017) *Proekty v ghaluzi infrastruktury: partnerstvo derzhavnogho ta pryvatnogho sektoriv* [Infrastructure projects: public-private partnerships]. Kyiv: SPD Pavlenko. (in Ukrainian)

6. Filipova N.V., Starchenko Gh.V. Derzhavno-pryvatne partnerstvo jak finansovyy mekhanizm zabezpechennja innovaciynogho rozvytku nacionaljnoji ekonomiky [Public-private partnerships as financial mechanism of providing innovative development of the national economy]. *Market infrastructure*, vol. 33, pp. 125–132.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) The Law of Ukraine “Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (accessed: 20 April 2020).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019) The Law of Ukraine “Pro koncesiju”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (accessed: 1 February 2020).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Dejaki pytannja orghanizaciji zdijsnennja derzhavno-pryvatnogho partnerstva”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2011-%D0%BF#Text> (accessed: 20 April 2020).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000) Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Pro zatverdzhennja Metodyky rozrakhunku koncesijnykh platezhiv”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF#Text> (accessed: 20 April 2020).
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Pro zatverdzhennja Metodyky vyjavlennja ryzkyv zdijsnennja derzhavno-pryvatnogho partnerstva, jikh ocinky ta vyznachennja formy upravlinnja nymy”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text> (accessed: 20 April 2020).
12. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2016) Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine “Pro zatverdzhennja Metodychnykh rekomendacij shhodo zastosuvannja Metodyky vyjavlennja ryzkyv zdijsnennja derzhavno-pryvatnogho partnerstva, jikh ocinky ta vyznachennja formy upravlinnja nymy”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0944731-16#Text> (accessed: 20 April 2020).
13. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2012) Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine “Dejaki pytannja provedennja analizu efektyvnosti zdijsnennja derzhavno-pryvatnogho partnerstva”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-12#Text> (accessed: 20 April 2020).
14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000) Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Pro zatverdzhennja Metodyky rozrakhunku koncesijnykh platezhiv”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF#Text> (accessed: 20 April 2020).
15. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020) Order of the Ministry of Economic Development and Trade and Agriculture of Ukraine “Pro zatverdzhennja Porjadku podannja derzhavnymy partneramy (koncesijedavcjamy) shhorichnogho zvituv pro vykonannja doghovoru, ukladenogho v ramkakh derzhavno-pryvatnogho partnerstva, u tomu chysli koncesijnogho doghovoru”. Available at: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34911.html (accessed: 26 May 2020).
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Draft decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Pro zatverdzhennja Porjadku povernennja koncesijedavcju ob’jekta koncesiji pislja pryypynennja diji koncesijnogho doghovoru”. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-povern-621> (Accessed: 20 April 2020).
17. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020) “Stan zdijsnennja DPP v Ukrajinii”. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (accessed: 20 April 2020).
18. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020) “Zaghalnyj oghljad derzhavno-pryvatnogho partnerstva. Dorozhnja karta”. Available at: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cff-c9f41-f2ef-45e6-8303-0f8fc0e368f0&tag=Derzhavno-privatnePartnerstvo> (accessed: 20 April 2020).
19. State Architectural and Construction Inspectorate of Ukraine (2020) “Ghromadsjka rada DABI pidtrymala zakonodavchi zminy shhodo udoskonalennja mistobudivnoji dijalnosti”. Available at: <https://dabi.gov.ua/gromadska-rada-dabi-pidtrymala-zakonodavchi-zminy-shhodo-udoskonalennya-mistobudivnij-diyalnosti> (accessed: 20 April 2020).
20. Berdanova O.V., Vakulenko V.M., Ghrynychuk N.M., Koltun V.S., Kujbida V.S., Tkachuk A.F. (2017) *Upravlinnja rozvytkom ob’jednanykh terytorialnykh ghromad na zasadakh ghromadsjkoji uchasti* [Management of the development of united territorial communities on the basis of public participation]. Kyiv: NAPA. (in Ukrainian)